

Kulttuurikaupunki Hämeenlinna

Kulttuurin tiekartta 2022-2030

www.hameenlinna.fi

Sisällys

1.	Johdanto	3
2.	Kulttuurin ja toimintaympäristön muutos	4
3.	Kulttuurin yleisöt	5
4.	Kulttuurin vaikutukset	6
5.	Hämeenlinnan identiteetti	7
6.	Kaupunkilaisten odotukset	8
7.	Kulttuurin rahoitus	9
8.	Tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit	10
	8.1. Hämeenlinnalaiset tekevät kulttuurikaupungin.....	10
	8.2. Kulttuuri rakentaa Hämeenlinnan identiteettiä	11
	8.3. Kulttuuri vahvistaa Hämeenlinnan elinvoimaa	12
9.	Seuranta ja mittarit	13
10.	Visioita tulevaisuudesta	14
	10.1. Kaupunginsairaala	14
	10.2. Lääninhallituksen rakennus.....	14
	10.3. Rakennusten ja tilojen tilapäinen kulttuurikäyttö.....	15
	Lähteitä:	16

1. Johdanto

Kulttuuri on sivistyksen, hyvinvoinnin ja demokratian perusta. Kulttuuriset oikeudet ovat ihmisoikeuksia, jotka kuuluvat kaikille.

Kulttuurista on tullut kaupungeille keskeinen elinvoimatekijä. Se tekee kaupungista asukkailleen kiinnostavamman ja näyttää ulkoapäin houkuttelevalta. Kaupungin sisältä nouseva kulttuuri luo omaleimaista ja tunnistettavaa identiteettiä, joka täydentää kaupungin historiaa ja uudistaa mielikuvia. Sillä on myös suotuista vaikutus kaupunkilaisten terveyteen, hyvinvointiin ja yhteisöllisyyteen. Kulttuuri on osa kaupungin kilpailukykyä ja siksi sillä on myös strateginen merkitys.

Tämä tiekartta määrittelee Hämeenlinnan kaupungin kulttuuriin liittyviä strategisia tavoitteita sekä niihin liittyviä toimenpiteitä, visioita ja mahdollisia tulevaisuuksia. Se määrittelee myös kaupungin suhdetta kulttuurin tuottamiseen ja kuluttamiseen. Koska kulttuurin edistäminen on koko kaupungin asia ja kulttuurilla on laajoja heijannaisvaikutuksia, on merkityksiä ja tarpeita tarkasteltu koko kaupungin, ei vain sivistys- ja hyvinvointilautakunnan vastualueen näkökulmasta. Tiekartta jalkauttaa kaupunkistrategiaa kulttuurissa ja kulttuurin keinoin.

Tiekartta vie vuoden 2030 kulttuurikaupunki Hämeenlinnaan ja näyttää missä kulttuuri sijaitsee – henkisesti, fyysisesti ja strategisesti.

Kulttuurin tiekartan valmisteluun ovat osallistuneet Hämeenlinnan Taidemuseo, Hämeenlinnan kaupunginmuseo, Hämeenlinnan kaupunginkirjasto, Kulttuurikeskus ARX, Verkatehdas Oy ja Hämeenlinnan Teatteri Oy. Kaupungin asukkaita osallistettiin sähköisellä kyselyllä, kulttuuriyhdistyksiä keskustelutilaisuudessa ja muutamien merkittävien kulttuuritoimijoiden kanssa käytiin myös kahdenkeskisiä keskusteluja.

Työssä on käytetty kolmea ulkopuolista sparraajaa. Elinvoimakysymysten asiantuntijana on toiminut Eero Holstila MDI:stä, kaupunkikulttuurin asiantuntijana muotoilija Päivi Raivio ja esittävän taiteen tuotantomallien asiantuntijana Riku Lievonen Pohjoisranta BCW:stä.

Kuva: Miika Kangasniemi

2. Kulttuurin ja toimintaympäristön muutos

Kulttuuria ja kulttuuripalveluita on perinteisesti tarkasteltu taiteen ja korkeakulttuurin kautta, vaikka kulttuuri liittyy lähes kaikkeen inhimilliseen toimintaan arvojen, merkitysten ja perinteiden kautta. Kulttuurikäsitys onkin vuosikymmenien kuluessa laajentunut. Populäärikulttuurista on tullut tunnustettu osa kulttuurin kokonaisuutta ja alakulttuurit ovat pirstoutuneet moninaistuviin elämäntyyliin, joihin kulttuuri ja sen ilmiöt liittyvät vahvasti. Arkikieleen vakiintuneet kahvila- ja pyöräilykulttuuri ovat hyviä esimerkkejä kulttuurikäsitteen laajenemisesta.

Laajaan kulttuurikäsitteeseen sisältyvät myös osallisuuden, yhteisöllisyyden ja kansalaisaktiivisuuden kautta syntyvä kulttuuri, joka täydentää vakiintunutta kulttuurin kenttää. Kaupunkikulttuurista on muodostunut käsite, joka kattaa laajasti siihen liittyviä urbaaneja ilmiöitä. Kolmannen sektorin rinnalle on noussut järjestötoiminnan ulkopuolella tapahtuva kaupunkiaktiivisuus, joka tuottaa ruohonjuuritaso tapahtumia ja kulttuuria. Ne edistävät toiminnallaan usein myös yhteiskuntapoliittisia tavoitteita.

Kulttuurin ja taiteen kuluttamisessa tapahtumien ja festivaalien osuus on kasvanut merkittävästi. Yhä suurempi osa kulttuurista kulutetaan tapahtumallisissa, usein tilapäisissä puitteissa. Festivalisaatioksi nimetty ilmiö on vahvistanut myös kulttuurin sosiaalisia ja taloudellisia merkityksiä esimerkiksi käyttäjäsäilyksen tärkeyden ja matkailuvaikutusten kautta.

Kulttuurihyvinvoinnin ala on kehittynyt ja vahvistunut muutaman vuosikymmenen aikana.

Vuonna 2019 voimaan astunut laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019) ohjaa kuntia mukautumaan muutoksiin, mutta määrittelee kulttuurille myös uusia tehtäviä. Se asettaa kunnille neljä tavoitetta: tukea ihmisten mahdollisuutta luovaan ilmaisuun ja toimintaan sekä kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokemiseen, kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien edistämisen, hyvinvointi- ja terveysvaikutusten sekä yhteisöllisyyden vahvistamisen ja elinvoiman kehittämisen.

Elinvoimatehtävä korostuu myös hyvinvointialueuudistuksen jälkeisessä uudessa kunnassa. Kuntatalouden niukkuus sekä valtakunnallisen kulttuurin rahoituksen epävarmuus uhkaavat kuitenkin resursseja, ja väestöennustekin näyttää haasteelliselta. Nämä vaikuttavat erityisesti julkisesti rahoitettujen kulttuurilaitosten tulevaisuuteen.

Kuva: Veikko Pulli

3. Kulttuurin yleisöt

Tilastokeskus laskee kulttuuriyleisöksi kaikki, jotka ovat käyneet vuoden aikana vähintään kerran teatterissa, konsertissa, oopperassa, tanssiesityksessä, elokuvassa, kulttuuritapahtumassa, taidenäyttelyssä tai museossa. Tarkastelu on kuitenkin yksipuolinen ja kattaa vain osan yleisöistä.

Kulttuurimaun laajeneminen on lisännyt kulttuurin kuluttamista. Näyttää kuitenkin siltä, että kulttuurin laajeneminen ei ole kasvattanut yleisön kokonaismäärää samassa suhteessa. Kaikenlaisen kulttuurin kuluttaminen keskittyy aktiivisille yksilöille ja ryhmille, kun taas osallistumattomien joukko pysyy melko muuttumattomana. Eroa selittävät mm. sosioekonomiset tekijät.

Kulttuuriyleisöjen segmentointi on haastavaa. Osallistumista selittävät perinteisiä demografisia tekijöitä paremmin mm. persoonallisuuteen, elämäntyyliin, arvoihin ja asenteisiin liittyvät muuttujat. Esittävän taiteen yleisöjä on luokiteltu esimerkiksi kuluttamista ohjaavien motiivien kautta. Sisällöllinen mieltymys voi olla hyvinkin valikoinut ja kohdistua esimerkiksi klassikoihin, uusiin tuotantoihin tai nimekkäisiin esiintyjiin, tai huomattavasti yleisemmällä tasolla ja kohdistua laajasti kulttuurin valtavirtaan, erilaisiin vaihtoehtokulttuureihin tai hyvinkin suppeasti johonkin alakulttuuriin.

Tässä piileekin kiinnostavan kulttuurikaupungin haaste. Kulttuurin kokijat ja tekijät ovat jakautuneet lukuisiin ryhmiin, joiden odotukset ovat erilaisia. Mitä useampi näistä löytää kaupungista jotain itseään kiinnostavaa kokemista ja tekemistä, sitä kiinnostavampi kaupunki on kokonaisuutena.

Kulttuuripalveluiden saatavuus on noudattanut pitkään samaa logiikkaa ja aukioloaikoja. Merkittävä osa palvelun käyttäjistä näyttäisi kuitenkin arvostavan palvelun saatavuutta myös perinteisten aukioloaikojen ulkopuolella. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii pääkirjaston omatoimijalan iltasuosio. Kulttuuri seuraa siis samaa kehitystä kuin vähittäiskauppa. Yleisöpalvelun näkökulmasta aukioloaikoja ja saatavuutta on syytä miettiä myös kaupungin elävyyden ja keskustan vetovoiman näkökulmasta, sillä ilta- ja yökulttuuri eivät ole enää vain viihdepainotteisia.

Kuva: Laura Aro

4. Kulttuurin vaikutukset

Yksilön näkökulmasta kulttuuri lisää sosiaalista pääomaa, rikastaa elämää, vaikuttaa positiivisesti kokemukseen omasta terveydestä ja hyvinvoinnista, edesauttaa integroitumista yhteiskuntaan ja omaan yhteisöön sekä tuottaa viihtyisämpää ympäristöä. Kulttuuri on osa aktiivista ja hyvää elämää sekä koettuna että oma-kohtaisena tekemisenä tai harrastuksena. Kulttuuritoiminta ehkäisee myös sosiaalisia ongelmia ja näin ollen tuottaa taloudellisia vaikutuksia ennaltaehkäisevästi. Tutkimusten mukaan taide on varteenotettava ratkaisu monimutkaisiin terveyshaasteisiin.

Kaupungin näkökulmasta kulttuuri luo veto-, pito- ja lumovoimaa. Kulttuuri vahvistaa mielikuvaa hyvästä asumiskaupungista, houkuttelevasta matkailukohteesta sekä kiinnostavasta ja erottuvasta ilmapiiiristä. Se vaikuttaa kaupungin olemukseen ja ilmapiiiriin, saa ihmisiä liikkeelle ja lisää myös kaupallisten palveluiden volyyymiä. Kulttuuri ja luovat alat tuottavat suoria ja kertautuvia taloudellisia vaikutuksia kunnan ja alueen talouteen.

Kulttuurin synnyttämän pitovoiman puute näkyy erityisesti kaupungin omien nuorten kohdalla. Moni jää pysyvästi opiskelupaikkakunnalle tai isompiin kaupunkeihin.

Taiteella on sivistyneessä yhteiskunnassa itseisarvo. Se tarkoittaa julkisten taidelaitosten lisäksi mahdollisuutta tehdä ammattimaista taiteilijan työtä. Taiteelle ei voi antaa tehtävää, mutta se voi lisätä ymmärrystä, herättää keskustelua ja kasvattaa sosiaalista pääomaa. Taiteilijoille sen sijaan voidaan antaa tehtäviä. Luovuutta ja osaamista voidaan hyödyntää niin kaupunkikuvan kehittämisessä kuin yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisussa.

Kuva: Yrjö Vaivila

5. Hämeenlinnan identiteetti

Hämeenlinna identifioitui aikaisemmin varuskunta-, hallinto- ja koulukaupungiksi. Nämä identiteetit ovat kuitenkin menettäneet merkitystä mm. hallintouudistuksissa ja puolustusvoimien toimintojen järjestelyissä. Toisaalta moni historian identiteettitekijä on edelleen merkityksellinen, kuten Hämeen linna, Sibelius, Aulanko ja hämäläinen kulttuurimaisema. Kulttuurin sisältöjen näkökulmasta Hämeenlinnan identiteetissä näkyvät erityisesti paikallisesti ja valtakunnallisesti arvostetut museot, kirjasto, teatteri ja Verkatehdas sekä lastenkulttuuri ja taiteen perusopetus.

Kaupungin identiteetti on paljon muutakin kuin historialliset kerrostumat, luonto, sijainti ja symboliset henkilöt ja kohteet. Se ei myöskään ole kaikille sama, sillä identiteetti voi näyttäytyä erilaisille ryhmille hyvinkin erilaisena. Viime vuosina erityisen kiinnostavaksi osaksi kaupunkien identiteettiä on noussut kaupunkilaisten omasta toiminnasta syntyvä kaupunkikulttuuri. Siksi kaupungin jokapäiväistä toimintaa ohjaavilla käytännöillä ja suhtautumisella luovaan toimintaan on suuri merkitys identiteetin täydentymisessä ja uudistumisessa. Se myös lisää identiteettiin erilaisiin ryhmiin ja alakulttuureihin vetoavia näkökulmia.

Paikallisesti tuotettu kulttuuri korostaa myös kantakaupungin ja pitäjien yhdessä muodostamaa moni-ilmeistä identiteettiä.

Kuva: Miika Kangasniemi

6. Kaupunkilaisten odotukset

Hämeenlinnalaisille järjestettiin mahdollisuus ilmaista odotuksensa ja näkemyksensä kulttuurista. Vastauksia saatiin yli 300. On huomioitava, että otos on hyvin valikoitunut, eikä käytännössä edusta niitä, jotka eivät kuluta kulttuuria. Pääosa vastauksista (71%) tuli kantakaupungista ja vastaajien ikärakenteessa nuoret olivat selvästi aliedustettuina. Vastaajat kuluttivat kulttuuria säännöllisesti ja kattavasti, ja kokivat sen ennen kaikkea arjen hyvinvointina. Kulttuurin kuluttamisessa korostuivat perinteiset muodot, eli konsertit, teatteri, kuvataide ja museot.

Vastauksissa oli kuitenkin nähtävissä muutamia hyvin selviä trendejä. Kulttuurin tehtävänä nähtiin ennen muuta elämää rikastuttavien kokemusten mahdollistaminen. Valtaosa toivoi enemmän kaupunkiaktivismia ja pieniä kulttuuritapahtumia, jotka kiinnostavat erilaisia kohdeyleisöjä sekä paikallisesti että valtakunnallisesti ja luovat kaupungille moni-ilmeistä, omaleimaista identiteettiä. Tärkeinä pidettiin myös valtakunnallisen ja kansainvälisen tason vierailuohjelmaa sekä vahvemmin rahoitettuja omia kulttuurilaitoksia, jotka palvelevat sekä paikallisia tarpeita että matkailua.

Vastausten perusteella kulttuurin tulee olla helposti saavutettava lähipalvelu, joka vahvistaa kaupunkilaisten osallisuutta kulttuurin yhteisöissä, mutta myös tekijöinä. Tätä tukemaan kaivataan erityisesti vapaata haltuun otettavaa kaupunkitilaa sekä edullista sisätilaa matalan kynnyksen toiminnalle sekä yhdistysten toiminnalle.

Sama näkemys toistui yhdistyksille järjestetyissä keskustelutilaisuuksissa. Suhteellisen omalakisesti toimivaa matalankynnyksen kohtuuhintaista kulttuuri- ja esitystilaa ei ole. Tämä hankaloittaa merkittävästi toimintaa ja estää monien uusien sisältöjen syntymisen. Tämä on suuri este myös nuorisokulttuurin kehittymiselle.

Avustusjärjestelmä, etenkin ympäri vuoden kevyellä hakuprosessilla myönnettävät kokeellisen toiminnan minipilotit saavat kiitosta. Toisaalta ympärivuotisesti erilaisille yleisöille kulttuuria tuottavat yhdistykset näkisivät kiinnostavana vaihtoehtona myös mallin, jossa kaupunki ostaisi niiltä sisältöjä. Kulttuuritarjonnan kokonaisuuden näkökulmasta tämä mahdollistaisi reagoinnin erilaisiin tarpeisiin paremmin kuin koko vuodeksi osoitettu järjestöavustus.

Kaiken kaikkiaan kaupungin odotetaan mahdollistavan ja sallivan monenkirjavan kulttuuritarjonnan syntymisen, josta yleisö lopulta päättää mikä on kiinnostavaa ja merkityksellistä. Monet yhdistykset näkevät, että niillä voisi olla annettavaa myös hyvinvointia ja terveyttä edistävien palveluiden tuottajana.

Kuva: Miika Kangasniemi

7. Kulttuurin rahoitus

Kulttuurin rahoitusta uhkaavat sekä niukkeneva kuntatalous että valtionosuuksiin liittyvät riskit. Kehitys haastaa erityisesti kaupungin omia kulttuurilaitoksia, joiden kiinteät kustannukset ovat korkeat. Kiinteiden kustannusten vuoksi kulttuurilaitosten osuus kaupungin kulttuurin talousarviokokonaisuudesta on suuri. Tästä syystä myös jatkuvat säästötoimet vaikuttavat vääjäämättä niiden toimintaan ja kulttuuripalveluiden saatavuuteen. Kulttuuripalvelujen rahoituksen riski on todellinen ja johtaa vaikeisiin valintoihin palveluiden ja avustuksien kohdentamisessa.

Kolmannen sektorin kulttuuritoimintaa tuetaan järjestöavustuksilla sekä pienillä minipilottivavustuksilla, joita myönnetään myös yksityishenkilöille. Tämä on mahdollistanut yksilötason kaupunkiaktiivisuuden herättelyn. Kansalaislähtöisen toiminnan edistäminen voi tapahtua taloudellisen tuen lisäksi myös muilla mahdollistamisen keinoilla. Salliva suhtautuminen, helpot lupaprosessit, haltuun otettavat kaupunkitilat sekä edulliset toimi- ja esitystilat tuottavat kulttuurisisältöjä ja -tapahtumia sekä osallistumisen paikkoja kaupunkilaisille kohtuullisin kustannuksin. Nykyisillä resursseilla pystytään synnyttämään jonkin verran uutta toimintaa ja uusia alkuja, mutta ei tukemaan niiden kasvua merkittävämmäksi, suuremmaksi tai kaupungista ulospäin näkyväksi toiminnaksi. Kaupungin suhteellisen pieni panos voi myös moninkertaistua haettaessa muita avustuksia ja rahoitusta.

Ammattimaisen luovan ja taiteellisen toiminnan paikkana Hämeenlinnan merkitys voi perustua hyvään sijaintiin sekä suuria kaupunkeja edullisempaan kustannustasoon, mutta se vaatii myös toiminnalle suopean ilmapiirin. Kaupungin pitää pystyä tuottamaan ja tukemaan toimintaa, joka luo ammatillisille työtilaisuuksia ja mahdollisuuksia ammatinharjoittamiseen. Myös laki velvoittaa kunnan luomaan edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle. Monet kaupungit ovat työllistäneet taitelijoita mm. julkisen taiteen tuottamiseen, kaupunkitilan elävöittämiseen tai asukkaille ja erilaisille asiakasryhmille kohdistuvaan taidetoimintaan, myös terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

8. Tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit

8.1. Hämeenlinnalaiset tekevät kulttuurikaupungin

Jokainen hämeenlinnalainen on osa kulttuuria kokijana tai tekijänä. Tavoitteena on, että jokaisella hämeenlinnalaisella on mahdollisuus tehdä kulttuurikaupunkia.

Kulttuurikaupungissa on useita tasoja: Kaupungin ylläpitämiä ammattimaisia kulttuuriorganisaatioita, luovan alan ammattilaisia, kolmannen sektorin toimijoita, aktiivisia kaupunkilaisia yksilöinä ja kollektiiveina sekä ihmisiä osana oman arkensa kulttuuria. Jos jokin näitä tasoista puuttuu, jää kulttuurikaupunki vajaaksi. Kaikkien toiminta on paikallista ja samaan aikaan omissa verkostoissaan valtakunnallista ja kansainvälistä.

Kulttuurikaupungin toteutuminen vaatii ymmärrystä, tietoa, tahtotilaa, osallisuutta ja toimintaedellytyksiä. Kulttuurikaupungissa taidetta ja kulttuuria voi harrastaa, opiskella tai tehdä työkseen. Jokaisella tulee olla myös yhdenvertainen mahdollisuus osallistua kulttuuritarjontaan esimerkiksi fyysisistä, sosiaalisista tai taloudellisista tekijöistä riippumatta. Kulttuurin tekijöillä tulee puolestaan olla toimintaedellytykset kiinnostavien sisältöjen tuottamiseen. Vaaditaan myös rohkeutta kokeiluihin ja mahdollisuutta tukea niiden asioiden kasvua, jotka yleisö on valinnut merkittäviksi. Uuden syntyminen vaatii sallimista, mutta myös sietämistä. Kulttuuri tarvitsee rakenteiden lisäksi vapautta.

TOIMENPITEET:

Riittävien resurssien turvaaminen

Säästöpainesta huolimatta on varmistettava kiinnostavien sisältöjen syntyminen, laadukkaita kulttuuripalveluita tuottavien kulttuurilaitosten sekä lastenkulttuuripalveluiden ja taiteen perusopetuksen toiminta.

Parannetaan kolmannen ja neljännen sektorin toimintaedellytyksiä

Vahvistetaan toimijoiden osaamista ja valmiuksia tuottaa kiinnostavaa kulttuuria ja tapahtumia. Ammattimaiseen toimintaan pystyvät yhdistykset voisivat lisätä tarjontaa tuottamalla kiinnostavia kulttuurisisältöjä myös ostopalveluna.

Edistetään kulttuurin yhdenvertaista saavutettavuutta

Tunnistetaan ja poistetaan saavutettavuuteen liittyviä esteitä ja lisätään matalankynnyksen lähikulttuuria myös kantakaupungin ulkopuolelle. Yhteistyössä sidosryhmien kanssa vahvistetaan terveyttä ja hyvinvointia edistävää taide- ja kulttuuritoimintaa.

Kulttuurilaitosten vuorovaikutus kaupunkilaisten kanssa

Palveluita kehitetään entistä enemmän dialogissa kaupunkilaisten kanssa huomioiden myös potentiaaliset kävijät, eli ne, jotka eivät vielä käytä palveluita. Rakennetaan siltaa lastenkulttuurista aikuisten kulttuuripalveluiden käyttäjäksi.

8.2. Kulttuuri rakentaa Hämeenlinnan identiteettiä

Kaupungin identiteetti on historiallinen kerrostuma. Jokainen aikakausi on jättänyt siihen oman jälkensä, myös kulttuurin kautta. Nykyisen Hämeenlinnan omaleimaisuus syntyy poikkeuksellisesta monipuolisuudesta. Kantakaupungista ja pitäjistä, kulttuurimaisemasta ja ruutuasemakaavasta, historiasta ja modernista, valtakunnallisesti arvostetuista kulttuurilaitoksista ja pienimuotoisen toiminnan runsaudesta. Hämeenlinna voi näyttäytyä identiteetiltään kiinnostavana kaupunkina monista eri näkökulmista. Kaupunkikulttuuri ymmärretään laajasti pitäen sisällään monenlaisen toiminnan aina urheilujuhlista ja käsityöläisten tapahtumista konserttien kautta omaehtoiseen tekemiseen. Kaikki ovat merkityksellisiä kokijoilleen ja samalla rakentavat kulttuurikaupungin identiteettiä.

Identiteetin rakentaminen on myös ilmatilan haltuunottoa. Se dominoi, jolla on näkyvyyttä ja puheenaiheita. Kulttuuritarjonnan pitää kuulua laajalle ja useissa kanavissa. Kaupungin oman viestinnän lisäksi kulttuuritoimijoiden omaa aktiivista panosta tarvitaan vaikuttavan viestinnän toteuttamiseksi.

Julkinen tila määrittää, mitä kaupunki on, kenelle se kuuluu ja miten sitä voi käyttää? Kulttuuri ja tapahtumallisuus on keskeinen osa houkuttelevien ja inklusiivisten kaupunkiympäristöjen luomista (place making.)

Tavoitteena on vahvistaa kulttuurin merkitystä Hämeenlinnan identiteetin rakentumisessa.

TOIMENPITEET:

Kulttuurikaupungin rakentaminen poikkihallinnollisesti ja verkostoissa

Varmistetaan mahdollistava ja salliva ilmapiiri, sujuvat prosessit ja kulttuurin huomioiminen kaupunkisuunnittelussa, kaupungin elävöittämisessä ja julkisten tilojen käytössä kaikkialla kaupungissa.

Tuodaan kulttuuria arkiympäristöön

Kaupungin omat kulttuuriorganisaatiot kehittävät uusia toimintatapoja, jotka lisäävät toimintaa omien seinien ulkopuolella. Tuetaan kaupunkikulttuurin syntymistä kaupunkitilaan ja poikkeuksellisiin paikkoihin.

Kulttuurikaupunki-identiteetin vahvistaminen viestinnässä ja matkailumarkkinoinnissa

Kulttuuri kertoo moniäänisen ja –kerroksisen Hämeenlinnan tarinoita. Ne tekevät kaupungista omaleimaisen ja kiinnostavan erilaisille yleisöille ja kohderyhmille.

8.3. Kulttuuri vahvistaa Hämeenlinnan elinvoimaa

Hämeenlinnan tulevaisuus on kiinni elinvoimasta: asukkaista, yrityksistä, työpaikoista, opiskelupaikoista, matkailijoista. Tavoite on vahvistaa elinvoimaa kulttuurin kautta.

Kulttuuri, taide ja tapahtumat synnyttävät veto-, pito- ja lumovoimaa, jotka tuottavat aineettomien arvojen lisäksi myös välittömiä ja välillisiä taloudellisia vaikutuksia. Ne tekevät Hämeenlinnasta kiinnostavan asumiskaupungin ja houkuttelevan matkailukohteen. Lumovoimaa on vaikeampi konkretisoida. Se on henkilökohtainen viehättymisen tunne, lempikaupunki tai -paikka. Kulttuurikaupunki on maine, joka muodostuu ensisijaisesti vallitsevan tilanteen perusteella.

Kulttuuri tuo kaupunkiin rahavirtoja, houkuttelee nuoria aikuisia ja perheitä. Kulttuuri tekee kaupungista kiinnostavan luovan alan ammattilaisille ja yrityksille. Elinvoimainen kaupunki tarvitsee idearikkaita ja luovia ihmisiä.

TOIMENPITEET:

Kaupungin kulttuuriorganisaatiot tavoittelevat kävijämäärien kasvua

Mitä suurempi kävijämäärä, sitä enemmän kulttuuri tuottaa välittömiä ja välillisiä heijannaisvaikutuksia.

Lisätään yhteistyötä ja yhteyksiä kulttuurin ja paikallisen yritystoiminnan välille

Perinteinen yritys yhteistyö on melko vähäistä ja edellyttää kulttuuritoimijoilta aktiivisempaa otetta. Kulttuurin ja yritysten yhteistyöllä lisätään kaupungin keskustan vetovoimaisuutta.

Vahvistetaan Hämeenlinnaa luovien alojen kaupunkina

Kohtuullinen kustannustaso, hyvät yhteydet ja salliva suhtautuminen vahvistavat Hämeenlinnan houkuttelevuutta luovien alojen, kulttuurin ja taiteen ammattilaisten ja yritysten sijoittumispaikkana.

9. Seuranta ja mittarit

Kulttuurin tiekartan toteutumisesta raportoidaan vuosittain sivistys- ja hyvinvointilautakunnalle. Raportissa seurataan tavoitteiden ja toimenpiteiden etenemistä, talousarviopainotuksia ja päätöksiä.

Yleisinä tiekartan edistymistä kuvaavina mittareina ovat:

- TEA-viisari: Kulttuurin TEA-viisari keskisuurten kaupunkien TOP 3:ssä
- Kaupungin omien kulttuurilaitosten kävijämäärät
- Avustettavaan toimintaan (järjestöavustukset ja minipilotit) osallistuneiden määrä
- Kaupungin ikärakenteen kehitys 21-34 vuotiaiden osalta (kulttuurin vaikutukset veto- ja pitovoimaan)
- Kulttuurialan tutkinnon suorittaneiden työttömyysaste
- Kerran valtuustokaudessa toteutettava kysely luovien alojen ammattilaisille Hämeenlinnasta toimintaympäristönä

Kuva: Miika Kangasniemi

10. Visioita tulevaisuudesta

Kulttuuri kokoaa ihmisiä aineettoman arvon äärelle ja elämäyksestä tulee materiaa tärkeämpää. Kulttuuri saa aikaan muutosta ja tukee kestäväää elämäntapaa. Seuraavassa on esitetty muutamia mahdollisia visioita, jotka tukisivat kulttuurin tiekartan tavoitteita. Kaikki ovat mahdollisia, kaikilla on kustannusvaikutuksia, mutta kaikki lisäisivät merkittävästi kulttuurin tarjontaa ja kulutusta sekä toiminnasta syntyviä tuloja ja heijannaisvaikutuksia.

10.1. Kaupunginsairaala

Kulttuurin tiekartan valmistelussa nousi useaan otteeseen esiin matalankynnyksen kulttuuritilan puute. Tällä on suuri merkitys yhdistysten toiminnalle, nuorisokulttuurin kehittymiselle ja aktivismin vahvistumiselle. Ongelmaa on yritetty viime vuosina ratkoa muutamaaan otteeseen (esim. Ahveniston vanha vesilaitos ja Myllymäen kampuksen Tapiola-rakennus), mutta toistaiseksi sopivaa tilaa ei ole löytynyt.

Keskustaan on vapautumassa tulevina vuosina huomattava määrä sopivaa tilaa, kun Assi-sairaala valmistuu ja pääosa kaupunginsairaalaista tyhjenee. Näistä kiinteistöistä voisi löytyä rakennus, joka toimisi Tallinnan Telliskiven kaltaisena alustana uudelle luovalle toiminnalle. Kulttuurin ja taiteen lisäksi vastaaviin paikkoihin muodostuu nopeasti myös taloudellista toimeliaisuutta, esim. luovan alan mikroyrittäjyyttä.

Oleellista on kustannusten edullisuus, eli alhainen vuokrataso. Tämänkaltaista toimintaa ei edellytä kalliita korjauksia tai kiinteistökehittämistä. Se vaatii vain tilaa, jota voidaan käyttää mahdollisimman vapaasti, jonkin verran esitysteknisiä valmiuksia sekä yleisöpalvelutiloja. Syntyvä sisältö tekee ja määrittelee paikan.

Vaikka Telliskivi on täysin eri mittakaavassa, se on kiinnostava esimerkki tyhjän tilan orgaanisesta ja omalakisesta täyttymisestä luovalla toiminnalla. Reilussa kahdessa kymmenessä vuodessa siitä on tullut yksi Tallinnan vetovoimaisimmista kohteista ja sillä on myös huomattava taloudellinen vaikutus.

Vastaavia yhteisölähtöisiä ehdotuksia nousi esiin myös Hämeenlinnan kaupungin, Tampereen yliopiston ja Aalto-yliopiston yhdessä järjestämässä IFHP Urban Planning Summer Schoolissa, jossa joukko kansainvälisiä opiskelijoita pohti kaupunginsairaalan tulevaa käyttöä.

10.2. Lääninhallituksen rakennus

Hämeenlinnan torin laidalla on tyhjäksi jäänyt Lääninhallituksen rakennus. Kesällä 2022 kaupunki vuokrasi rakennuksen Ars Häme ry:n kesänäyttelyä varten. Myös sisäpihalla järjestettiin kulttuuritoimintaa, mm. elokuvanäytöksiä ja improvisaatioteatteria.

Sisällön lisäksi hämeenlinnalaisia kiinnosti itse rakennus, joka oli ensimmäistä kertaa vapaasti auki yleisölle. Rakennuksen pysyvistä yleisökäytöstä tuli kesän mittaan paljon toivomuksia kaupunkilaisilta.

Rakennuksen käytöllä on myös suuria haasteita. Ensinnäkin se on suojeltu niin vahvasti, että toimintamahdollisuudet ovat varsin rajatut. Toiseksi sen normaali vuokrataso on varsin korkea ja ylittää Palanderin talon sekä Museo Skogsterin yhteenlasketut vuokrat. Museo Skogsterin vuokrasopimus päättyy vuonna 2027.

Mikäli keskeisellä paikalla oleva rakennus haluttaisiin palvelemaan kaupunkia ja kaupunkilaisia, voisi Hämeenlinnan kaupunginmuseo olla vaihtoehto. Museon toiminnot ovat tällä hetkellä hajautettuna kolmessa eri paikassa, eivätkä näyttelytilat ole riittävät huomioiden museon erittäin laaja esinekokoelma. Lääninhallituksen rakennus ja Sibeliuksen syntymäkotina muodostaisivat toimivan kokonaisuuden, joka toisi museolle huomattavan määrän lisää näyttelytilaa kaupungin historiaan vahvasti liittyvässä rakennuksessa. Vaikka ratkaisu nostaisi kiinteistökustannuksia jonkin verran, se tarjoisi myös mahdollisuuden huomattavaan tulojen kasvattamiseen vetovoimaisemmalla näyttelytoiminnalla.

On kuitenkin huomioitava, että rakennus voi palvella suojelun vuoksi käytännössä vain museotoimintaa. Se ei sovellu esim. edellä kuvatun matalankynnyksen avoimen kulttuuritoiminnan paikaksi, eikä siellä käytännössä pysty operoimaan museotoimintaa tukevia toimintoja esim. kahvilaa tai ravintolaa.

10.3. Rakennusten ja tilojen tilapäinen kulttuurikäyttö

Tampereella on kehitetty Väli-tila-konsepti, jossa kartoitetaan systemaattisesti väli-tilaan jääviä rakennuksia ja tiloja kaupungin omien kiinteistöjen lisäksi myös vapailta markkinoilta. Nämä ovat tiloja, jotka odottavat uutta käyttöä, korjausta tai purkamista. Konseptin mukaisesti kohteita vuokrataan kulttuurin tilapäisiksi paikoiksi. Pysyvän kulttuurin sijasta luodaan alustoja kiinnostaville sisällöille ja tapahtumille, jotka vahvistavat kaupungin tapahtumallisuutta ja omaleimaisuutta. Käytännössä tarvitaan vain raakatilaa ja lupa tehdä.

Hämeenlinnaan voitaisiin luoda vastaava malli, jossa kulttuurin liittyvä tilapäiskäyttö on systemaattisesti harkinnan kohteena, kun jokin tila jää väliaikaisesti käyttämättömäksi. Tiekarttaprosessin aikana kävi selväksi, että matalankynnyksen edulliselle tilalle on erittäin kova tarve. Tällä hetkellä kiinnostava paikka voisi olla esimerkiksi linja-autoasema, jonka tilat ja sijainti toimitusvälineenä kulttuurikäytössä erinomaisesti. Väliaikaiset tilat synnyttävät myös väliaikaisia yhteisöjä, joista usein syntyy jotain uutta ja kaupunkia rikastuttavaa.

Käytännön esimerkki tilapäisestä kulttuurikäytöstä on tyhjentynyt kauppakeskus Linna, jossa järjestettiin taidenäyttelyitä ja muuta toimintaa kesällä 2020 ja 2021.

Lähteitä:

- Fancourt, Daisy ja Finn, Saoirse (2019). What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe
- Goodacre, Jonathan ym. 2021: The Audience in center stage: audience segmentation system in European theatres. ASSET – European cooperation project 2018-2021.
- Heikkilä, Riie ja Lindblom, Taru 2022: Overlaps and accumulations: The anatomy of cultural non-participation in Finland, 2007 to 2018. Journal of Consumer Culture.
- Honkala, Nina ja Laitinen Liisa 2017: Näkökulmia taiteen ja kulttuurin sosiaalisen hyvinvoinnin vaikutuksista. Sitra.
- Isoaho, Juha ja Vartainen, Pekka 2015: Kävisikö kulttuuri? Kulttuurituottajuus ja kulttuurin yleisöt. Humanistinen korkeakoulu.
- Julkinen taide 2020. Taiteen edistämiskeskus.
- Laitinen, Liisa 2017: Näkökulmia taiteen ja kulttuurin tutkituista vaikutuksista. Sitra.
- Laitinen, Liisa 2017: Näkökulmia taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista. Sitra.
- Laitinen, Liisa, Jakonen, Olli, Lahtinen, Emma ja Lilja-Viherlampi, Liisa-Maria. 2020: From grass-roots activities to national policies – the state of arts and health in Finland. Arts & Health
- Lievonen, Riku 2021: Esittävän taiteen järjestämien Suomessa 2030. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Pirnes, Esa 2008: Merkityksellinen kulttuuri ja kulttuuripolitiikka – Laaja kulttuurin käsite kulttuuripolitiikan perusteena. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.
- Selvitys kulttuurihyvinvointipalveluiden toimintamalleista kunnissa ja perustettavilla hyvinvointialueilla. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Sosiaali- ja terveysministeriö 2022.
- Silvanto, Satu toim. 2016: Festivaalien Suomi. Cupore.
- Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030. Helsingin kaupunki.
- Tampereen kaupungin kulttuuristrategia 2030. Tampereen kaupunki.